BLOGI

Suomen suhdannekierto: missä mennään?

20.4.2018 – Suomen talous

KIRJOITTAJA
Tuomas Välimäki
Johtokunnan jäsen

Talousennustaminen on vaikeaa, mutta välttämätöntä.[1] Emme osaa kertoa kovin tarkasti, kuinka paljon inflaatio muuttuu tai BKT kasvaa ensi tai sitä seuraavana vuonna. Joskus menemme metsään jopa prosenttiyksiköillä.

Ennustamisen vaikeus ei rajoitu taloustieteeseen. Meteorologitkaan eivät pysty kertomaan lämpötilan kehitystä tarkasti viikon päähän saatikka ennakoimaan tulevan kesän säätä. Meteorologin työtä taloustieteilijään verrattuna helpottaa kuitenkin se, että hän tietää minkälainen säätilanne parhaillaan vallitsee. Ekonomisti puolestaan tarvitsee analyyttisiä menetelmiä myös meneillään olevan kasvun ja suhdannetilanteen arviointiin.[2]

Ekonomistin työtä hankaloittaa myös se, että taloustilanteen hahmottamiseksi meidän pitäisi ymmärtää havaittujen muuttujien (kuten BKT ja inflaatio) kehityksen lisäksi ilmiöitä, joita ei voida suoraan havaita. Tällaisiin lukeutuvat mm. potentiaalinen tuotanto, tuotantokuilu ja luonnollinen työttömyysaste.[3]Ei ole lainkaan suoraviivaista arvioida esimerkiksi sitä, kuinka voimakkaasti kansainvälistä finanssikriisiä seurannut pitkäkestoinen taantuma kasvatti luonnollista työttömyyttä tai kuinka paljon työn tarjontaa lisäävät rakennemuutokset sitä pienentävät.

Suhdannekäänteiden ajoittamisen ennustaminen on erityisen vaikeata. Suhdannekiertoa voidaan kuvata seuraavasti (ks. kuvio 1). Talous on *noususuhdanteessa*, kun sen kasvu ylittää trendikasvun (potentiaalinen kasvu), mutta siinä on edelleen käyttämätöntä

---

1. Ks. esimerkiksi Jarmo Kontulaisen blogikirjoitus https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2017/talousennusteista-ja-niiden-laadinnasta/.
2. Reaaliaikaisesta ennustamisesta ks. Juha Itkosen blogikirjoitus https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2018/talouden-ennustaminen-ei-ole-rakettitiedetta-vaan-hieman-monimutkaisempaa/.
3. Potentiaalinen tuotanto viittaa BKT:n taso, jossa tuotannontekijät ovat normaalikäytössä. *Tuotantokuilulla* viitataan bruttokansantuotteen ja potentiaalisen tuotannon erotukseen, ja se yleensä ilmaistaan prosentteina potentiaalisen tuotannon tasosta. Positiivista tuotantokuilua ei voida ylläpitää ilman palkkojen ja hintojen inflaatiopaineita. *Luonnollinen työttömyysaste* on työttömyyden taso, jonka ylittyessä finanssi- tai rahapoliittisella elvytyksellä voidaan periaatteessa alentaa työttömyyttä ilman inflaation ja palkkojen nousun merkittävää kiihtymistä. Rakennetyöttömyyden mittaamisesta Suomessa ks. Obstbaum ja Sariola https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/14738/ET317_8.pdf?sequence=1.

kapasiteettia (taloustieteilijän sanoin tuotantokuilu on negatiivinen). *Korkeasuhdanteessakin* talouskasvu ylittää potentiaalisen kasvun, mutta tuotantokuilu on jo kääntynyt positiiviseksi. Kun kasvu hidastuu trendiä hitaammaksi, taloustilan voidaan sanoa kääntyneen *laskusuhdanteeksi*, vaikka tuotantokuilu olisi edelleen positiivinen. *Taantumalla* puolestaan viitataan tilanteeseen, jossa taloudessa on käyttämätöntä kapasiteettia ja tuotannon kasvuvauhti on samanaikaisesti trendiään hitaampaa.[4]

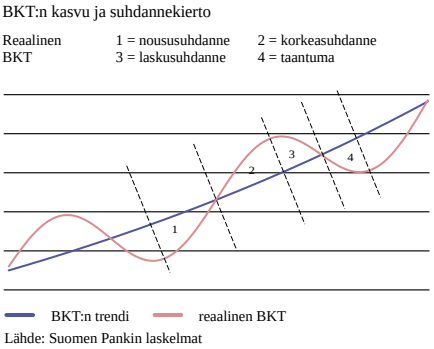

Kuvio 1

Näitä määritelmiä mukaillen suhdannevaiheen tunnistaminen vaatii reaalisen BKT:n muutoksen mittaamisen lisäksi jatkuvaa ymmärrystä talouden potentiaalisesta kasvuvauhdista sekä vapaan kapasiteetin määrästä.

Ennustaminen ei ole tarkkaa. Kun olemme ennustaneet tarkasteluhetkeä seuraavan vuoden BKT:n kasvua, Suomen Pankin ennusteet ovat keskimäärin poikenneet pari prosenttiyksikköä toteutuneesta kehityksestä.[5] Potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun ennustamisen vaikeutta kuvaa finanssikriisin alkuhetkiin ajoittuva esimerkki. Suurten kansainvälisten talousanalyysiä tekevien organisaatioiden[6] nykyarvioiden mukaan euroalueen tuotantokuilu oli vuonna 2007 yli 3% positiivinen eli BKT oli potentiaalista tuotantoa suurempi. Kuitenkin esimerkiksi IMF:n likireaaliaikaisessa arviossa (WEO, huhtikuu 2007) samaisen kuilun arvioitiin olleen selvästi negatiivinen.

Kaikki edellä esitetyt varaukset on syytä pitää mielessä, kun arvioidaan mihin kohtaan suhdannekiertoa Suomen talous tällä hetkellä asettuu. Kuviossa 2 on esitetty Suomen talouskehitys finanssikriisiä edeltäneistä vuosista nykyhetkeen. Esitys sisältää myös Suomen Pankin viimeisimmän ennusteen mukaisen arvion bruttokansantuotteen kehityksestä tänä ja ensi vuonna sekä arvion potentiaalisesta kasvusta ja tuotantokuilusta.

4. Suhdannekiertoa kuvaavat termit määritellään usein tästä poikkeavasti esim. absoluuttisen kasvun kautta (esim. taantumalla viitataan tilanteeseen, jossa BKT supistuu kahtena perättäisenä vuosineljänneksenä).
5. Keskimääräisen ennustevirheen kokoa kasvattaa voimakkaasti finanssikriisin akuuteimmassa vaiheessa (2009) tehdyt virheet.
6. Kansainvälinen valuuttarahasto ja OECD.

Suomen talouden suhdannekierto 2006–2019

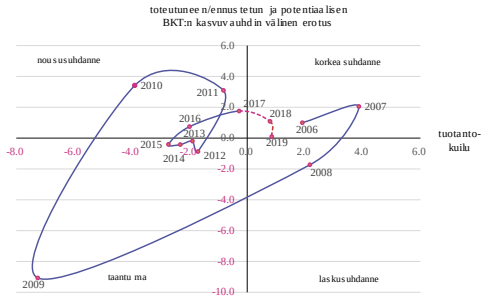

Lähde: Suomen Pankin laskelmat.

Kuvio 2

Finanssikriisiä edeltäneinä vuosina Suomi eli korkeasuhdannetta, joka globaalin laskusuhdanteen kautta kääntyi nopeasti syväksi taantumaksi. Tuotantokuilu syveni 2009 liki seitsemään prosenttiin, mistä se on umpeutumassa vasta 10 vuotta myöhemmin.

Kuvion 2 suhdannekellon mukaan taloutemme eli varsin voimakasta noususuhdannetta vuosina 2010–2011. BKT kasvoi ripeästi finanssikriisin jälkeen ja kasvuvauhti ylitti selvästi potentiaalin. Tässä tarkastelussa noususuhdanteen voimakkuuteen vaikuttaa se, että samaan aikaan potentiaalisen tuotannon kasvuvauhti kääntyi lamaa edeltäneiden vuosien kolmesta prosentista jopa negatiiviseksi.

Kaksoistaantuman toisen jakson (2012–2015) aikainen heikko talouskehitys syvensi tuotantokuilua (lisäsi tuotantokuilun negatiivisuutta) siitä huolimatta, että potentiaalinen kasvu pysytteli noina vuosina pääosin negatiivisena.

Tänä ja ensi vuonna tuotantokuilun arvioidaan olevan positiivinen ja talouskasvun ennakoidaan ylittävän potentiaaliselle tuotannolle arvioidun kasvuvauhdin. Neljä peräkkäistä nousu- ja korkeasuhdanteen vuotta parantavat monia taloutemme tunnuslukuja, mutta samalla kun suhdannekello on tehnyt kokonaisen kierroksen, monet talouden kestävyyttä mittaavat indikaattorit alkavat jälleen heikentyä, jos taloudenrakenteita vahvistavat uudistukset jätetään hyvällä säällä tekemättä.

Avainsanat

suhdanteet, bruttokansantuote, tuotantokuilu, potentiaalinen tuotanto